

Vägledning för kontrollmyndigheter m.fl. Handläggning av djurskyddsärenden

DEL I ALLMÄNT

DEL II TILLSTÅND OCH GODKÄNNANDEN

DEL III SANKTIONER

DEL IV ANMÄLAN AV MISSTANKE OM BROTT

Innehåll

DEL I ALLMÄNT	4
1 INLEDNING	4
2 SYFTE OCH OMFATTNING	4
2.1 SYFTE	4
2.2 OMFATTNING	4
2.2.1 Lagstiftning.....	5
3 DEFINITIONER OCH VIKTIGA BEGREPP	7
3.1 DEFINITIONER	7
3.2 VIKTIGA BEGREPP.....	8
DEL II TILLSTÅND OCH GODKÄNNANDEN	10
4. UTFÄRDANDE AV TILLSTÅND ELLER GODKÄNNANDEN	10
4.1 TILLSTÅND ENLIGT 16 § DJURSKYDDSLAGEN.....	10
4.1.1 Bedömning av sökandens lämplighet	10
4.2 GODKÄNNANDE FÖR OFFENTLIG FÖREVISNING ENLIGT 37 § DJURSKYDDSLAGEN	11
4.3 FÖRPRÖVNING ENLIGT 5 § DJURSKYDDSFÖRORDNINGEN	11
4.3.1 Underlåtelse att låta förpröva.....	12
DEL III SANKTIONER	13
5 ÅTGÄRDER VID BRISTANDE EFTERLEVNAD	13
5.1 ÅTGÄRDSMÖJLIGHETER.....	13
5.2 KOMMUNICERING	15
5.3	15
ADRESSAT	15
5.4 OMEDELBAR VERKSTÄLLIGHET OCH INHIBITION	15
5.5 PROPORTIONALITETSPRINCIPEN	15
5.6 FÖRELÄGGANDEN OCH FÖRBUD ENLIGT 26 § DJURSKYDDSLAGEN	16
5.6.1 Tidsangivelser/tidsfrister.....	16
5.6.2 Kontroll av efterlevnaden av beslutet.....	17
5.7 VITEN.....	17
5.7.1 Vad är ett vite?	17
5.7.2 Vitesbelopp	17
5.7.3 Löpande vite	18
5.7.4 Utdömmande av viten	18
5.8 RÄTTELSE PÅ DJURHÅLLARENS BEKOSTNAD	19
5.9 OMHÄNDERTAGANDE AV DJUR.....	19
5.9.1 Beslut om omhändertagande av djur enligt 31 § djurskyddslagen	19
5.9.2 Beslut om omhändertagande av djur, omedelbart omhändertagande enligt 32 § djurskyddslagen.....	20
5.9.3 Obduktion	22
5.9.4 Beslut om vad som ska ske med djuret	22
5.10 FÖRBUD ATT HA HAND OM DJUR ENLIGT 29 § DJURSKYDDSLAGEN.....	23

5.10.1 Förtydligande kring de förbudsgrundande kriterierna.....	24
5.10.2 Tidsaspekter.....	26
5.10.3 När ska förbud inte meddelas.....	26
5.10.4 Giltighetstid m.m.	26
5.10.5 Förbudsbeslutets innehåll	27
5.10.6 Ska förbudet gälla alla djurslag?	28
5.10.7 Vad innebär ett förbud enligt 29 § djurskyddslagen?	28
5.10.8 Prövning av gällande djurförbud.....	28
DEL IV ANMÄLAN AV MISSTANKE OM BROTT.....	30
6.1 SKYLDIGHET ATT ÅTALSANMÄLA.....	30
6.2 FÖRUNDESRÖKNING OCH RÄTTEGÅNG.....	31
6.3 ÖVERPRÖVNING AV AVSKRIVNINGSBESLUT.....	31
DEL V VIDARE LÄSNING	32
LÄNKAR TILL LAGSTIFTNING	32

Del I Allmänt

1 INLEDNING

Denna vägledning är avsedd att vara ett stöd vid handläggningen av djurskyddsärenden och ska betraktas som ett komplement till länsstyrelsens egen instruktion och handläggningsordning. Djurskyddsärenden är förvaltningsmässigt inte annorlunda än länsstyrelsens ärenden inom andra sakområden. Länsstyrelsen har tagit fram "Förvaltningshandbok för länsstyrelser" som är en heltäckande handbok i bl.a. ärendehandläggning.

Avsikten med vägledningen är dels att beskriva och tolka innehållet i gällande lagstiftning, dels att visa på Jordbruksverkets övergripande ställningstagande för hur kontroll enligt gällande lagstiftning bör bedrivas. En vägledning kan innehålla ytterligare information jämfört med lagstiftningen, med syfte att öka förståelsen för lagstiftningens krav. Vägledningar är inte rättsligt bindande, utan är exempel och rekommendationer som kan vara till hjälp vid bedömning och tillämpning av lagstiftningen. Vägledningen utesluter inte andra handlingsätt för att uppnå det resultat som avses med lagstiftningen. Andra tillsynsmyndigheter och domstolar kan komma fram till andra slutsatser. Om en föreskrift blir föremål för bedömning i domstol, till exempel om ett myndighetsbeslut i ett ärende överklagas eller vid åtal för brott mot djurskyddslagen, blir domstolsavgörandet vägledande för tolkningen. EG-domstolens praxis kan komma att ge vägledning vad gäller tolkningen av EG:s rättsakter.

2 SYFTE OCH OMFATTNING

2.1 SYFTE

Syftet med vägledningen är att

- redogöra för juridiska aspekter på tillståndsgivning och godkännande enligt djurskyddslagen (1988:534),
- redogöra för de juridiska aspekterna i arbetet med djurskyddskontrollen,
- redogöra för vilka uppföljningsmöjligheter vid bristande efterlevnad som står till buds,
- tydliggöra de regler som finns när det gäller djurskyddsbrott, samt
- ge praktiska råd om hur en åtalsanmälan bör formuleras.

Målgruppen för vägledningen är framförallt djurskyddsinspektörer och länsveterinärer på länsstyrelserna.

2.2 OMFATTNING

Denna vägledning behandlar administrativa rutiner kring arbetet med djurskyddskontrollen och ingripanden på djurskyddsområdet samt tar upp det område inom djurskyddslagstiftningen som är straffbelagt.

Nedan anges den lagstiftning som i första hand kommer ifråga på detta område. Det finns ytterligare lagstiftning, såväl EG-rättslig som nationell, som kan aktualiseras i det enskilda fallet men som av utrymmesskäl inte tas upp här.

2.2.1 Lagstiftning

EG-rätt

- Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 882/2004 om offentlig kontroll för att säkerställa kontrollen av efterlevnaden av foder- och livsmedelslagstiftningen samt bestämmelserna om djurhälsa och djurskydd (EUT L 165, 30.4.2004, s. 1 Celex 32004R0882). Den gäller endast för kontroll av objekt som håller djur för produktion av livsmedel. Dock gäller den, enligt 64 § djurskyddsförordningen (1988:539), även i väsentliga delar för övrig djurhållning.
- Rådets förordning (EG) nr 1/2005 av den 22 december 2004 om skydd av djur under transport och därmed sammanhängande förfaranden och om ändring av direktiven 64/432/EEG och 93/119/EG och förordning (EG) nr 1255/97 (EUT L 3 5.1.2005 s. 1, Celex 32005R0001).
- Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 853/2004 av den 29 april 2004 om fastställande av särskilda hygienregler för livsmedel av animaliskt ursprung (EUT L 139, 30.4.2004, s. 55, Celex 32004R0853) och Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 854/2004 av den 29 april 2004 om fastställande av särskilda bestämmelser för genomförandet av offentlig kontroll av produkter av animaliskt ursprung avsedda att användas som livsmedel (EUT L 139, 30.4.2004, s. 206, Celex 32004R0854) kompletteras i vissa delar av djurskyddslagen.

Nedan kommer EG-förordningarna att anges endast med nummer, exempelvis "förordning (EG) nr 882/2004".

Nationella lagar och förordningar

- Djurskyddslagen (1988:534)
- Djurskyddsförordningen (1988:539)
- Lagen (1985:206) om viten
- Personuppgiftslagen (1998:204)
- Sekretesslagen (1980:100)
- Sekretessförordningen (1980:657)
- Förvaltningslagen (1986:223)
- Delgivningslagen (1970:428)
- Förvaltningsprocesslagen (1971:291)

Nedan kommer dessa lagar och förordningar att anges med endast namn, exempelvis "djurskyddslagen".

Jordbruksverkets föreskrifter

- Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2008:67) om offentlig djurskyddskontroll
- Jordbruksverkets övriga föreskrifter meddelade med stöd av djurskyddsförordningen.

Jordbruksverket föreskrifter finns tillgängliga på verkets hemsida, www.jordbruksverket.se. I denna vägledning hänvisas till författningarnas saknummer i L-serien.

3 Definitioner och viktiga begrepp

Definitionerna är ordagrant överförda från aktuella angivna förordningar och annan lagstiftning. Där det ansetts behövt finns en kommentar till definitionerna.

Under ”Viktiga begrepp” anges Jordbruksverkets tolkning av vissa begrepp.

3.1 DEFINITIONER

Behörig myndighet (artikel 2.4 i förordning (EG) nr 882/2004, 58 § djurskyddsförordningen): Den centrala myndigheten i en medlemsstat som har behörighet att genomföra offentlig kontroll eller varje annan myndighet som tilldelats sådan behörighet. Hit skall även i tillämpliga fall räknas motsvarande myndighet i ett tredjeland.

Kommentar:

I den svenska djurskyddslagstiftningen använder man begreppet ”kontrollmyndighet”. Fördelningen mellan kontrollmyndigheterna regleras i djurskyddslagen och djurskyddsförordningen. I Sverige innebär behörig myndighet på djurskyddsområdet numera främst länsstyrelserna. Även Livsmedelsverket är behörig myndighet att utöva offentlig kontroll genom de officiella veterinärerna och assistenter på slakterierna. Jordbruksverket utövar offentlig kontroll genom att samordna övriga kontrollmyndigheter och ge stöd, råd och vägledning till dem.

Djurskyddslagstiftningen: Djurskyddslagen, djurskyddsförordningen, de myndighetsföreskrifter som har utfärdats med stöd av förordningen samt de EG-bestämmelser som kompletteras av lagen.

Kontroll (artikel 2.2 i förordning (EG) nr 882/2004): Kontroll av att specificerade krav har uppfyllts, genom undersökning och bedömning av sakliga underlag.

Kommentar:

Jmf ”Tillsyn” i avsnitt 3.2 ”Viktiga begrepp”.

Offentlig kontroll (artikel 2.1 i förordning (EG) nr 882/2004): Varje form av kontroll som utförs av den behöriga myndigheten eller av gemenskapen i syfte

att kontrollera efterlevnaden av foder- och livsmedelslagstiftningen, samt bestämmelser om djurs hälsa och om djurskydd.

Kommentar:

Enligt artikel 3.2 i förordning (EG) nr 882/2004 ska offentlig kontroll genomföras utan förvarning, utom i samband med revision och liknande fall då det krävs att foder- eller livsmedelsföretagaren underrättas i förväg. Offentlig kontroll får också genomföras ad hoc.

Revision (artikel 2.6 i förordning (EG) nr 882/2004): En systematisk och oberoende undersökning för att avgöra om verksamheter och resultat från dessa överensstämmer med planerade åtgärder och om åtgärderna har genomförts på ett effektivt sätt och är lämpliga för att nå målen.

3.2VIKTIGA BEGREPP

Bristande efterlevnad: Enligt artikel 2.10 i förordning (EG) nr 882/2004 bristande efterlevnad av foder- och livsmedelslagstiftningen och av bestämmelserna om djurhälsa och djurskydd.

Kommentar:

Kan också kallas ”brist”. En avvikelse från lagstiftningen, d.v.s. en bedömning av kontrollmyndigheten att kraven i djurskyddslagstiftningen inte uppfylls. Bristen bör dokumenteras av myndigheten för att kunna följas upp och åberopas i kontakt med djurhållaren.

Förundersökning (23 kap. rättegångsbalken): Undersökning som ska inledas så snart det finns anledning anta att ett brott har begåtts som hör under allmänt åtal. Beslut att inleda förundersökning fattas av polismyndighet eller åklagare.

Kontrollobjekt: Fysisk eller juridisk person som omfattas av djurskyddslagstiftningen.

Kommentar:

Enligt äldre terminologi kunde ett tillsynsobjekt vara ett djur eller en byggnad. I enlighet med vad som följer av förordning (EG) nr 882/2004, och även av senare ändringar i djurskyddslagen, är det dock så, att vad kontrollmyndigheten ska kontrollera är om en person uppfyller djurskyddslagstiftningens krav. Det är alltså en persons regelefterlevnad som kontrolleras. En kontroll kan ske exempelvis genom att inspektera platsen/platserna där djur hålls och byggnader är belägna (d.v.s. kontrollplatsen).

Strafföreläggande (48 kap. rättegångsbalken): Ett föreläggande utfärdat av åklagare. Om det godkänts av den som förelagts gäller det som en dom som vunnit laga kraft.

Tillsyn: Begreppen tillsyn och tillsynsmyndighet används inte i EG-förordningarna eller djurskyddslagstiftningen i annat avseende än för att beskriva sådan tillsyn av djur som avses i 3 § djurskyddslagen. Där används begreppen kontroll och kontrollmyndighet. I begreppet tillsyn ingår dels de granskande åtgärder som genomförs med stöd av lag (kontroll) och myndighetens möjligheter att besluta om någon form av ingripande, dels andra verksamheter, såsom rådgivning, allmän information m.m. Dessa skyldigheter omfattas av förvaltningslagens bestämmelser om serviceskyldighet m.m.

Del II Tillstånd och godkännanden

4. UTFÄRDANDE AV TILLSTÅND ELLER GODKÄNNANDEN

4.1 TILLSTÅND ENLIGT 16 § DJURSKYDDSLAGEN

Verksamhet med sällskapsdjur och hästar eller uppfödning av pälsdjur som är yrkesmässig eller av större omfattning ska enligt 16 § djurskyddslagen ha tillstånd. För att tydliggöra vad som är att betrakta som en verksamhet av större omfattning har Jordbruksverket meddelat föreskrifter om vilka verksamheter som omfattas (L 120).

Ett tillstånd får och bör förenas med villkor som ska uppfyllas för att tillståndet ska gälla. Självklara villkor bör dock inte skrivas in i beslutet, t.ex. att "djurskyddslagens krav ska följas". Villkoren ska preciseras utifrån den berörda verksamheten. Det kan t.ex. röra sig om verksamhetens omfattning. Observera att villkor inte ska användas för att få verksamheten att i framtiden uppfylla kraven. Eventuella brister ska istället åtgärdas innan tillstånd beviljas.

Även om tillståndet kan återkallas enligt 16 § andra stycket djurskyddslagen är det lämpligt att det tidsbegränsas. Genom en tidsbegränsning får man en naturlig möjlighet till inblick i eventuella förändringar i verksamheten. Ytterligare ett argument för tidsbegränsning är att det kan vara svårt att återkalla ett gynnande förvaltningsbeslut. Om tillståndet tidsbegränsas fås en stoppunkt då eventuella problem kan rättas till. Jordbruksverket anser att en tidsbegränsning på ca fem år i de flesta fall kan vara lämplig.

Det är lämpligt att skriva in ett villkor i beslutet att verksamhetsutövaren ska anmäla större förändringar i verksamheten. En sådan anmälan kan leda till att en ny ansökan om tillstånd måste göras.

4.1.1 Bedömning av sökandens lämplighet

Något utbildningskrav för verksamhetsutövare finns inte i dagsläget undantaget den som bedriver handel med djur avsedda för sällskap eller hobby, t.ex. zoobutiksinnehavare och djurgrossister samt de som startat/startar hunddagis, hundpensionat, katthem eller kattpensionat efter den 1 november 2008. Det finns även krav på att den som ansvarar för hållande av strutsfåglar med godkänt resultat ska ha genomgått en av Jordbruksverket godkänd utbildning i uppfödning och skötsel av sådana fåglar.

Djurhållaren måste ha tillräckliga kunskaper för att sköta djuren på ett djurskyddsmässigt bra sätt. En bedömning ska göras med utgångspunkt från den aktuella verksamheten. Bedömningskriterier kan vara:

- kännedom om gällande regelverk,
- tidigare "djurskyddshistoria" (domar, förelägganden m.m.). Om verksamhetsutövaren är nyinflyttad kan kontakt tas med den kommun/län som verksamhetsutövaren tidigare varit bosatt i,
- relevanta utbildningar för verksamheten, jmf t ex utbildningskraven i L 80 och L 102,
- möjlighet till "experthjälp", t.ex. veterinär, zoolog, tränare m.m.,
- tidigare erfarenhet (t.ex. anställningar, praktik m.m.),
- referenser,
- nuvarande djurhållning, samt
- annan för verksamheten relevant information.

4.2 GODKÄNNANDE FÖR OFFENTLIG FÖREVISNING ENLIGT 37 § DJURSKYDDSLAGEN

En djurpark eller liknande anläggning får inte tas i bruk förrän anläggningen godkänts av länsstyrelsen. Det är viktigt att godkännanden ges för en begränsad tidsperiod, enligt L 108 längst 10 år. Det är olämpligt att godkänna en anläggning med villkor eftersom det inte är självklart att godkännandet kan återkallas om villkoren inte följs. Brister ska åtgärdas innan beslut om tillstånd beviljas och ska inte användas för att få brister åtgärdade i framtiden. Gynnande beslut är svåra att återkalla och någon bestämmelse motsvarande den i 16 § andra stycket djurskyddslagen om rätt att återkalla ett godkännande för offentlig förevisning finns inte. Godkännandet ska inte ges förrän anläggningen är helt klar och uppfyller alla de krav som finns. Observera att tillstånd enligt annan lagstiftning också kan krävas. T.ex. ska en djurpark som visar djur av vilda arter även ha tillstånd enligt artskyddsförordningen. Vidare krävs i många fall tillstånd enligt jaktförordningen.

4.3 FÖRPRÖVNING ENLIGT 5 § DJURSKYDDSFÖRORDNINGEN

Stall och andra förvaringsutrymmen samt hägn får inte uppföras, byggas till eller byggas om utan att på förhand ha godkänts från djurskydds- och djurhälsosynpunkt. I vissa fall behöver dock inte förprovning göras. I vilka fall anges i L 35. Länsstyrelsen fattar beslut om godkännande efter ansökan från djurhållaren. Beslutet om godkännande kan förenas med villkor. Självklara villkor bör inte skrivas in i beslutet.

Stall eller andra förvaringsutrymmen samt hägn ska besiktigas av länsstyrelsen innan de tas i bruk, eller om detta är mer lämpligt, snarast möjligt därefter (6 § djurskyddsförordningen). Detta innebär att stall kan besiktigas i samband med att det tas i bruk eftersom det då är lättare att t. ex. bedöma hur ventilationen fungerar. Om stallet eller förvaringsutrymmet då inte kan godkännas och rättelse inte sker inom en viss tid kan länsstyrelsen förelägga djurhållaren att åtgärda brister eller förbjuda djurhållaren att ha djur i byggnaden (26 § djurskyddslagen).

4.3.1 Underlåtelse att låta förpröva

Om ett stall eller förvaringsutrymme byggs utan att det förprovats ska länsstyrelsen besluta att det ska tas ut en särskild avgift (6 a § djurskyddsförordningen). Den särskilda avgiften ska för åtgärder som avser nybyggnad för ett mindre antal djur med användande av beprövad teknik eller mindre om- eller tillbyggnad uppgå till 12 000 kr och för annan nybyggnad eller för större om- och tillbyggnad uppgå till 24 000 kr. Beslut om särskild avgift måste fattas inom fem år. Avgiften ska tas ut av den som ägde stallet, förvaringsutrymmet eller hägnet när åtgärden utfördes. Om det finns särskilda skäl kan ägaren helt eller delvis befrias från avgiften.

Om byggnaden uppfyller djurskyddslagstiftningens krav kan åtgärden godkännas i efterhand. Detta sker efter att byggnaden besiktigats. Om åtgärden inte kan godkännas i efterhand, för att den inte följer djurskyddslagstiftningen, ska länsstyrelsen förbjuda att utrymmet eller hägnet används för att hålla djur.

Del III Sanktioner

5 ÅTGÄRDER VID BRISTANDE EFTERLEVNAD

Det är mycket viktigt att skilja på vad som faktiskt har inträffat och vad som riskerar att ske i framtiden. Djurskyddslagstiftningen är förebyggande, d. v. s. den syftar till att förhindra att djur utsätts för lidande. Ett brott mot djurskyddslagstiftningen innebär att ett djur utsätts för en oacceptabel risk att drabbas av lidande. Det innebär inte med säkerhet att ett djur faktiskt har lidit. En parallell kan göras med trafiklagstiftningen. Att köra i för hög hastighet är ett brott mot trafikreglerna och innebär en oacceptabelt hög olycksrisk, men det behöver inte betyda att en olycka faktiskt inträffar.

5.1 ÅTGÄRDSMÖJLIGHETER

Att länsstyrelsen ska vidta åtgärder när bristande efterlevnad av djurskyddslagstiftningen uppmärksammas framgår av lagstiftningen. Länsstyrelsen ska vidta sådana åtgärder som bidrar till att djurhållaren avhjälp situationen (artikel 54 i förordning (EG) nr 882/2004). Länsstyrelsen ska genom rådgivning, information och på annat sätt underlätta för den enskilde att fullgöra sina plikter (24 a § djurskyddslagen). Länsstyrelsen ska också verka för att överträdelse av lagen, av de föreskrifter eller beslut som meddelats med stöd av lagen eller de EG-bestämmelser som kompletteras av lagen beivras (24 b § djurskyddslagen).

Beträffande livsmedelsproducerande djur finns regler som syftar till att säkra livsmedel och säkert foder släpps ut på marknaden (artikel 54 i förordning (EG) nr 882/2004). Åtgärder med syfte att säkra djurskyddet vidtas i första hand med stöd av den nationella djurskyddslagstiftningen. Kontrollmyndigheten får enligt djurskyddslagen

- meddela förelägganden och förbud (26 §),
- förena förelägganden och förbud med vite (26 §),
- besluta om rättelse på djurhållarens bekostnad (26 §),
- omhänderta djur (31 och 32 §§), samt
- meddela förbud att ha hand om djur (29 §)

Om det kommer till myndighetens kännedom att tillståndspliktig verksamhet bedrivs utan godkännande eller tillstånd bör myndigheten uppmana djurhållaren att genast upphöra med verksamheten eller förelägga denne att upphöra med verksamheten senast ett visst datum om tillstånd då inte finns. Om verksamheten ändå fortsätter bör myndigheten förelägga om att t ex minska omfattningen eller förbjuda den med stöd av 26 § djurskyddslagen.

Om myndigheten anser att verksamhet har bedrivits utan godkännande ska utgångspunkten vara att myndigheten gör en åtalsanmälan, detta framgår av 24 b § djurskyddslagen.

5.2 KOMMUNICERING

Innan myndigheten kan besluta om föreläggande eller förbud alternativt besluta om andra åtgärder ska s.k. kommunikering ha skett. Detta innebär att djurhållaren ska ha fått ta del av uppgifter av betydelse för ärendet samt möjlighet att yttra sig. Djurhållaren ska alltså i normalfallet underrättas om innehållet i de handlingar som har betydelse för utgången i ärendet t.ex. kontrollrapporter, eventuella veterinärintyg eller analysresultat och dylikt. I undantagsfall finns dock skäl att göra avsteg från principen om kommunikering. Så kan vara fallet exempelvis om avgörandet inte kan skjutas upp eller om det kan befaras att det annars skulle bli avsevärt svårare att genomföra beslutet.

5.3 ADRESSAT

Ett beslut ska vara riktat till en eller flera namngivna fysiska eller juridiska personer (adressater). Inom djurskyddsområdet är adressaten oftast djurägaren eller djurhållaren. Det är viktigt att man kontrollerar om denna är en enskild firma (fysisk person) eller bolag/förening (juridisk person).

Om djurägaren är minderårig (15 år eller yngre) ska beslutet riktas till vårdnadshavaren.

Är djurägaren vid ett omhändertagande okänd bör beslutet adresseras till ”den det berör” och delges genom kungörelsedelgivning.

5.4 OMEDELBAR VERKSTÄLLIGHET OCH INHIBITION

Huvudregeln inom förvaltningsrätten är att den enskilde har rätt att få ett myndighetsbeslut prövat i högre instans. Enligt 74 § djurskyddsförordningen gäller dock beslut som avses i 29, 31, 32 och 34 §§ djurskyddslagen samt i artikel 23, 26.4 b och c, 26.5 och 26.6 i rådets förordning (EG) nr 1/2005 omedelbart om inte den beslutande myndigheten bestämmer något annat. Enligt samma paragraf får en myndighet i annat fall bestämma att dess beslut skall gälla omedelbart. Om ett beslut förenas med ett sådant förordnande gäller beslutet även om det överklagas. Ett förordnande enligt 74 § djurskyddsförordningen kan därför vara viktigt att komma ihåg t ex vid beslut enligt 26 § djurskyddslagen.

Den som vill överklaga ett beslut som enligt 74 § djurskyddsförordningen gäller omedelbart kan samtidigt med överklagandet begära att överinstansen beslutar om inhibition, d.v.s. att det aktuella beslutet tillsvidare, i avvaktan på slutligt avgörande, inte ska gälla.

5.5 PROPORTIONALITETSPRINCIPEN

När kontrollmyndigheten överväger att vidta åtgärder mot en djurhållare är det viktigt att beakta proportionalitetsprincipen. Principen innebär att nackdelarna som beslutet medför för den enskilde inte får vara större än nyttan för det

allmänna. Myndigheten får inte heller använda sig av hårdare metoder än som behövs för att uppnå det önskade resultatet.

5.6 FÖRELÄGGANDEN OCH FÖRBUD ENLIGT 26 § DJURSKYDDSLAGEN

Förelägganden och förbud är administrativa sanktionsmedel som står till buds för kontrollmyndigheten när uppföljningen av upptäckta brister visar att de inte åtgärdats eller åtgärdats på ett otillfredsställande sätt.

Om myndigheten vill besluta om att begränsa en djurhållning ska det göras genom ett beslut enligt 26 §. Exempelvis kan en djurägare med stöd av 26 § förbjudas att hålla mer än ett visst antal katter (eller annat slags djur) på en viss fastighet eller förbjudas att hålla djur i vissa utrymmen.

Ett föreläggande eller förbud består alltid av ett krav som anger vad mottagaren ska göra eller avstå från att göra. Det är viktigt att innehållet i denna del är så tydligt som möjligt. Vidare ska man ange en tidpunkt för när förpliktelsen senast ska vara uppfylld respektive när förbudet börjar gälla.

Ett föreläggande eller förbud måste vara formulerat så tydligt att mottagaren inte kan missförstå vad som krävs av honom/henne.

Att man ska skriva tydligt vad som förväntas av djurhållaren får inte tolkas som att man alltid ska ange exakt hur bristerna ska avhjälpas. Av beslutet ska framgå vilken eller vilka brister som ska åtgärdas och vilket resultat som förväntas av åtgärden, men inte vägen dit. Det är inte lämpligt att myndigheten anger om exakt hur djurhållaren i detalj ska agera för att avhjälpa bristen, speciellt inte om det finns olika vägar att nå målet. Risken finns i så fall att djurhållaren anser sig ha agerat exakt så som myndigheten angav men ändå inte uppnådde målet med åtgärden, och därför hävdar att myndigheten är skyldig till att bristerna kvarstår.

Det får inte finnas några oklarheter i beslutet. Den som har att följa ett föreläggande måste också ha den s.k. rådigheten, dvs. rättslig eller faktisk möjlighet, över det han eller hon har att utföra. Det innebär att någon som arrenderar betesmark inte kan föreläggas att vidta åtgärder på stängsel som han eller hon inte äger. Däremot kan en djurägare föreläggas att hålla sina djur så att de t.ex. inte riskerar att skada sig. Det är då upp till djurägaren att reglera frågan med markägaren eller flytta sina djur till en annan plats.

5.6.1 Tidsangivelser/tidsfrister

Det ska alltid framgå av föreläggandet vid vilken tidpunkt eller inom vilken tidsfrist en åtgärd ska vidtas. Det är viktigt att tiden är tillräckligt lång så att djurhållaren har rimlig möjlighet att hinna vidta de åtgärder som krävs. Eftersom ett föreläggande bör delges mottagaren måste man också räkna med tiden för delgivning. Det kan vara lämpligt att föreläggandet ska uppfyllas inom en viss tid efter att föreläggandets delgetts adressaten snarare än senast ett visst bestämt datum. Hänsyn kan också tas till säsongsmässiga förhållanden. Det är t.ex.

enklare att utföra arbeten i djurstallar när djuren går på bete. Även bristens karaktär, d.v.s. allvarlighetsgraden, har betydelse för tidsfristens längd.

För förbud ska anges när beslutet börjar gälla. Anges inte detta gäller förbudet från det att beslutet vinner laga kraft om inte länsstyrelsen har beslutat att det ska gälla omedelbart (74 § djurskyddsförordningen).

5.6.2 Kontroll av efterlevnaden av beslutet

När tiden för då åtgärder senast ska vara vidtagna har löpt ut eller när förbudsbeslutet har börjat gälla, bör myndigheten kontrollera om djurhållaren har följt beslutet. Om beslutet inte har följts ska myndigheten överväga vidare åtgärder. Det kan t.ex. vara att återkomma för ny kontroll, att kombinera beslutet med vite eller ännu kraftigare åtgärd som omhändertagande av djuren. Bedömningen görs i det enskilda fallet.

5.7 VITEN

5.7.1 Vad är ett vite?

Förelägganden och förbud kan förenas med vite. Det innebär att den enskilde blir skyldig att betala ett visst belopp till staten om han eller hon inte rättar sig efter beslutet. Vite är således ett ekonomiskt påtryckningsmedel som myndigheten kan använda för att förmå den enskilde att följa myndighetens beslut. Principerna för beslut som kombineras med vite är inte annorlunda än för samma beslut utan vite. Det finns inget i lagstiftningen som hindrar att man redan i ett första föreläggande riktat mot en djurhållare tar med ett vitesbelopp om detta bedöms nödvändigt för att få till stånd rättelse och det rör sig om en allvarlig brist. Oftast är det dock bättre att börja med att förelägga en djurägare om att vidta en åtgärd utan att vite sätts ut.

Vitesförfarandet kan sägas bestå av följande steg:

- Myndigheten fattar ett beslut som förenas med vite.
- Myndigheten kontrollerar om den enskilde följt beslutet.
- Om beslutet inte följts kan myndigheten ansöka om utdömmande av vitet hos domstol (kap 5.7.4).
- Domstolen avgör om vitet ska utdömas.

5.7.2 Vitesbelopp

När vite föreläggs ska det fastställas till ett bestämt belopp. Ett vitesbelopp ska i första hand bestämmas till en sådan storlek att det kan antas bryta den enskildes motstånd att efterleva myndighetens beslut. Myndigheten ska således avpassa beloppet efter styrkan hos den enskildes motstånd. En riktning vid bestämmandet av vitesbeloppet kan också vara att det ska stå i proportion till hur mycket det skulle kosta att vidta rättelsen. Det bör inte framstå som enklare och

det ska inte ”löna sig” att betala vitet i stället för att åtgärda bristen. Om ett föreläggande omfattar flera åtgärder bör ett vitasbelopp sättas för varje åtgärd som ska vidtas.

5.7.3 Löpande vite

Om det är lämpligt med hänsyn till omständigheterna, får vite föreläggas som löpande vite. Vitet bestäms då till ett visst belopp för varje tidsperiod av viss längd under vilken föreläggandet inte har följts. Exempelvis kan föreläggandet då förenas med löpande vite om X kronor för exempelvis varje påbörjad vecka eller månad som bristen kvarstår. Om föreläggandet avser en återkommande förpliktelse ska löpande vite bestämmas till ett visst belopp för varje gång adressaten underlåter att fullgöra förpliktelsen.

Om vitesföreläggandet innefattar ett förbud eller någon liknande föreskrift eller det annars är lämpligt, kan i stället bestämmas att vitet ska betalas för varje gång förbudet eller föreskriften överträds, se 4 § viteslagen.

I fråga om föreläggen med löpande vite är det viktigt att tänka på att tidsperioderna inte bör göras kortare än att myndigheten verkligen hinner med att kontrollera om föreläggandet har följts.

5.7.4 Utdömmande av viten

För att den enskilde ska bli skyldig att betala vitesbeloppet måste myndigheten ansöka om utdömmande av vitet i domstol. Frågor om utdömmande av viten prövas av länsrätt på ansökan av den myndighet som har utfärdat vitesföreläggandet. Ansökan om utdömmande görs hos den länsrätt inom vars domkrets myndigheten är belägen. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten, se 6 § viteslagen.

Ansökan om utdömmande av vite ska vara skriftlig och medföljas av en kopia av vitesföreläggandet. Det är lämpligt att även bifoga delgivningskvitto eller annan handling där det framgår att beslutet mottagits av behörig person. Vad som i övrigt ska ingå i ansökan framgår av 3 och 4 §§ förvaltningsprocesslagen.

Länsstyrelsen kan välja att ansöka att vite utdöms med lägre belopp än det som ursprungligen angivits i vitesbeslutet. Detta kan vara aktuellt om föreläggandet delvis följts.

Det kan vara lämpligt att inte vänta med att ansöka om utdömmande av vite efter den första överträdelsen, särskilt om vitesföreläggandet innefattar ett löpande vite.

5.8 RÄTTELSE PÅ DJURHÅLLARENS BEKOSTNAD

Om någon inte rättar sig efter gällande djurskyddsregler får kontrollmyndigheten, med stöd av 26 § tredje stycket djurskyddslagen, besluta om rättelse på dennes bekostnad. Som huvudregel används dock föreläggande eller förbud. Rättelse på djurhållarens bekostnad kan vara lämpligt om denne inte åtgärdar en brist som snabbt behöver åtgärdas. Exempel på detta skulle kunna vara när en storm orsakat skador på ett stall så att djuren riskerar att skadas och djurägaren inte går att nå, eller utfodring av djur som saknar foder och djurhållaren inte går att nå eller vägrar agera.

5.9 OMHÄNDERTAGANDE AV DJUR

Länsstyrelsen kan, förutom att meddela förelägganden och förbud, besluta att djur som utsätts för lidande ska omhändertas. Är förhållandena sådana att kriterierna i 31 eller 32 § djurskyddslagen är uppfyllda så har länsstyrelsen, och vad gäller 32 § även polismyndigheten, skyldighet att besluta om omhändertagande av djuren. Handläggningen av ärenden rörande omhändertagande av djur enligt 32 § djurskyddslagen är alltid brådskande då beslutet fattas för att förhindra fortsatt lidande för djuren.

Observera att avlivning av djur enligt 30 § djurskyddslagen inte får ske om ägaren är känd och motsätter sig avlivningen. Djuret måste i sådant fall först omhändertas enligt 32 § djurskyddslagen för att sedan avlivas med stöd av ett beslut enligt 34 § djurskyddslagen. Förhållandet är utförligt utrett i Djurskyddsmyndighetens promemoria "Avlivning av djur mot ägarens vilja" (Dnr 2005-0584).

5.9.1 Beslut om omhändertagande av djur enligt 31 § djurskyddslagen

I 31 § djurskyddslagen anges att *länsstyrelsen ska besluta att ett djur skall tas om hand genom polismyndighetens försorg om*

- 1.djuret otillbörligt utsätts för lidande och detta inte rättas till efter tillsägelse av kontrollmyndigheten,
- 2.ett beslut som meddelats enligt 26 § (d. v. s ett föreläggande eller förbud) inte följs och beslutet är av väsentlig betydelse från djurskyddssynpunkt,
- 3.ett beslut som meddelats enligt 29 § (förbud att ha hand om djur) inte följs,
- 4.den som har djuret i sin vård har dömts för djurplågeri enligt 16 kap 13 § brottsbalken, eller 5.den som har djuret i sin vård vid upprepade tillfällen dömts för brott enligt 36 eller 36 a § eller vid upprepade tillfällen varit föremål för beslut enligt 26 §.

Innan myndigheten kan besluta om omhändertagande av djur ska kommunikering ha skett. Detta innebär att djurhållaren ska ha fått ta del av uppgifter av betydelse för ärendet samt möjlighet att yttra sig. Ofta finns dock skäl att göra avsteg från principen om kommunikering. Så kan vara fallet exempelvis om avgörandet inte kan skjutas upp eller om det kan befaras att det annars skulle bli avsevärt svårare att genomföra beslutet. Detta kan vara fallet

om en djurhållare vid tidigare tillfällen försvårat omhändertaganden genom att t.ex. gömma undan djur.

I beslutet måste framgå vilka djur som ska omhändertas, t.ex. genom individnummer, namn eller beskrivning av djuret/djuren. I vissa fall kan en uppgift om på vilken fastighet djuret/djuren befinner sig vara nödvändig för att det inte ska råda någon tvekan om vilket eller vilka djur som omfattas av beslutet. Ibland är det inte möjligt att i förväg ange alla individers nummer eller namn. Det kan då vara nödvändigt att på annat sätt ange vilka djur som omfattas av beslutet. Exempel: ”Samtliga NN:s katter på fastigheten Musfällan 1:54”. Om en sådan beslutsmening används är det extra viktigt att notera antal och noggrann identitet på de katter som omhändertas. Användning av digitalkamera rekommenderas.

Beslutet om omhändertagande ska skickas i kopia till polismyndigheten för verkställighet. Det är lämpligt att tillsammans med polismyndigheten ta fram en rutin för hur beslut om omhändertagande ska överlämnas till polisen för att säkerställa att omhändertagandet kan verkställas så fort som möjligt.

Enligt 31 § tredje punkten djurskyddslagen ska länsstyrelsen besluta att djur ska omhändertas om ett förbud enligt 29 § inte följs. Av prop. 1987/88 sid. 97 framgår att för att någon ska anses ha gjort sig av med ett djur i samband med att någon efter ett förbud ålagts göra sig av med djur krävs att han inte längre har djuret i sin omedelbara närhet, t. ex. i sin bostad eller på en fastighet som han äger eller brukar. Att överlåta djuren till någon annan är således inte tillräckligt om inte djuren också avlägsnas så att den faktiska kontakten med dem upphör. Av samma proposition, sid. 47, framgår att om en person med djurförbud sköter någon annans djur och denne känner till djurförbudet kan det jämföras med att ägaren själv har anskaffat djur i strid mot ett förbud och det kan därför finnas skäl att omhänderta djuren.

Observera att paragrafen föreskriver ett omhändertagande om en person har hand om djur trots ett förbud enligt 29 § djurskyddslagen. Det finns alltså ingen möjlighet att låta personen själv avyttra djuren i den situationen. Personens tydliga ovilja att följa myndighetsbeslut gör även att ett omhändertagande utan föregående kommunikering ofta är lämpligt i ett sådant fall.

5.9.2 Beslut om omhändertagande av djur, omedelbart omhändertagande enligt 32 § djurskyddslagen

32 § djurskyddslagen reglerar länsstyrelsens och polismyndighetens skyldighet och möjlighet att agera om djur är utsatta för lidande och ett omedelbart myndighetsingripande bedöms nödvändigt för att få djurens lidande att upphöra. Paragrafen har följande lydelse:

Trots vad i 31 § 1 föreskrivs om tillsägelse och rättelse ska länsstyrelsen eller polismyndigheten besluta att ett djur som är utsatt för lidande omedelbart ska omhändertas om

- 1. det bedöms utsiktslöst att felet blir avhjälpt,*
- 2. ägaren till djuret är okänd eller inte kan anträffas, eller*
- 3. det i övrigt bedöms oundgängligen nödvändigt från djurskyddssynpunkt.*

När polismyndighetens fattar beslut om omedelbart omhändertagande ska beslutet snarast underställas länsstyrelsen, som snarast ska avgöra om det ska fortsätta att gälla.

Omhändertagandet ska ske genom polismyndighetens försorg.

Det viktigt innan man fattar beslut om omhändertagande att noggrant kontrollera om djuret är utsatt för lidande., Om djuret inte är utsatt för lidande kan paragrafen inte tillämpas. Observera att ett djur som är övergivet, lämnat utan tillsyn, i och med detta anses vara utsatt för lidande även om det inte går att påvisa några synliga tecken på detta. Därefter ska man pröva punkterna ett till tre.

1. Är det utsiktslöst att felet blir avhjälpt? Här måste man ta hänsyn till eventuell känd historia hos djurhållaren. Har denne tidigare visat sig inte vara villig att rätta sig efter myndigheternas anvisningar? Är djurhållaren p.g.a. exempelvis sjukdom eller missbruk oförmögen att rätta till bristerna i rimlig tid?
2. Punkten kräver inte förtydligande.
3. För att svara på om det i övrigt är oundgängligen nödvändigt från djurskyddssynpunkt kan man tänka igenom vad som händer om man inte gör ett omedelbart omhändertagande. Om konsekvenserna som kan förutses av ett ”ickeagerande” är att lidandet inte upphör eller t.o.m. förvärras så är det omedelbara omhändertagandet nödvändigt.

I beslutet kan man stödja sig på en eller flera av punkterna 1–3. Om inte kriterierna i någon av punkterna är uppfyllda saknas grund för beslut om omedelbart omhändertagande. Det kan istället t.ex. vara rätt åtgärd att besluta enligt 26 § djurskyddslagen med en mycket kort tidsfrist för åtgärd, kanske samma eller nästa dag. Om rättelse ändå inte sker så kan ett omhändertagande enligt 31 § punkt 1 bli aktuellt. Då kan även situationen ha utvecklats så att ett omedelbart omhändertagande enligt 32 § djurskyddslagen ska göras. Man måste alltid tänka igenom om åtgärden är nödvändig eller om en mindre ingripande åtgärd kan räcka. Situationen och lidandet för djuren måste bedömas och ställas i relation till de möjligheter som finns.

Länsstyrelsernas beslutsordning anger vem som får fatta beslut i olika situationer. Om djurskyddshandläggaren får fatta beslut enligt 32 § djurskyddslagen och kriterierna för omhändertagande enligt 32 § är uppfyllda, bör djurskyddshandläggaren innan beslutet fattas noga tänka igenom om

situationen kräver ett omedelbart beslut. Om beslutet kan vänta några timmar så att man hinner konsultera t. ex. kollegor och berörd chef så ökar säkerheten i beslutsfattandet. Djurens lidande, djurägarens situation, dennes uppträdande och eventuell hotbild samt risken för att djur släpps lösa eller göms är exempel på saker som påverkar hur brådskande beslutet är.

Hur brådskande situationen än bedöms så måste man komma ihåg att det är polismyndigheten som är verkställande myndighet. Djurskyddshandläggaren får alltså inte på egen hand ta med sig t.ex. en hund från en djurhållare.

Som tidigare nämnts är situationen ofta sådan att undantagsreglerna i förvaltningslagen tillämpas och beslutet fattas utan föregående kommunikering. Beslut om omedelbart omhändertagande fattas numera även av länsstyrelsen som första instans. Detta ställer nya krav på länsstyrelsens handläggning. När omhändertagandet är gjort så är situationen lugnare, djuren är under nödvändig tillsyn och lidandet har alltså upphört. Djurhållaren måste då få möjlighet att yttra sig i ärendet enligt förvaltningslagens bestämmelser. Djurhållarens synpunkter kan i det fallet leda till att beslutet ska ändras.

Om polismyndigheten har fattat beslutet ska beslutet underställas länsstyrelsen. Då ska länsstyrelsen kommunicera djurhållaren innan länsstyrelsen fattar beslut om omhändertagandet ska fortsätta att gälla eller om det ska upphöra.

Ofta är det aktuella djurets situation sådan att om inte djurägaren är på plats så måste beslut om omhändertagande fattas utan att det föregås av kommunikering. Är djurägaren känd adresseras beslutet till denne. I annat fall adresseras beslutet till ”den det berör” med kopia till polismyndigheten för verkställighet, enligt överenskommen rutin. Om ägaren är känd eller en kort tid efter beslutet tagits blir känd bör denne kommuniceras efter beslutet är fattat.

5.9.3 Obduktion

Vid vanvårdsfall där djur har dött eller måste avlivas bör obduktion utföras på ett representativt antal djur även om man tror sig veta orsaken till dödsfallen eller sjukdomstillståndet som motiverade avlivningen. Ärendets senare handläggning kan försvåras kraftigt om detta inte görs. En obduktion kan vara nödvändig för att t. ex. motivera ett förbud enligt 29 § djurskyddslagen eller en åtalsanmälan. Djuren som sänds till obduktion måste vara noggrant märkta och åtföljas av en remiss. Om det gäller stordjur som t.ex. lantbruksdjur eller häst ombesörjs hämtning av Svensk Lantbrukstjänst som även kan instruera om hur kadavren ska märkas.

5.9.4 Beslut om vad som ska ske med djuret

När länsstyrelsen beslutar om omhändertagande av djur ska länsstyrelsen skyndsamt utreda vad som ska ske med djuret (34 § djurskyddslagen).

Utredningen ska framför allt göras för att få fram djurets kondition och möjligheter för det att klara av en omställning till en ny livsmiljö. Enligt propositionen till djurskyddslagen, sid. 46 ska länsstyrelsens utredning i regel också omfatta en värdering av djuret. Om det omhändertagna djuret är i ett sådant skick att det bör avlivas ska detta ske snarast möjligt. Om länsstyrelsen har beslutat att djuret ska säljas eller överlåtas på annat sätt och det visar sig att beslutet inte kan verkställas, får länsstyrelsen istället besluta att djuret ska avlivas. Detta innebär att länsstyrelsen ska fatta ett nytt beslut om djuret ska avlivas.

Observera att djur som man avser att slakta vid slakteri faktiskt säljs. De säljs till slakt. När man beslutar vilken åtgärd som är lämplig i det enskilda fallet ska man i första hand göra övervägandet från djurskyddssynpunkt. Ekonomin måste också vägas in, framför allt då det gäller lantbruksdjur. Då det gäller sällskapsdjur som t.ex. hund och katt måste man överväga om en omplacering är det bästa från djurskyddssynpunkt. Det kan vara så att djuret på grund av fysiska eller psykiska skäl, sjukdom eller smittstatus inte bör omplaceras utan att en avlivning är förstahandsalternativet.

Polismyndigheten är verkställande myndighet. Länsstyrelsens ansvar inskränker sig till att från djurskyddssynpunkt bestämma vad som ska göras med djuret. Verkställandet som annonsering, bestämmande av försäljningssumma, kontakt med köpare etc. är alltså polismyndighetens ansvar.

5.10 FÖRBUD ATT HA HAND OM DJUR ENLIGT 29 § DJURSKYDDSLAGEN

Länsstyrelsen ska meddela förbud att ha hand om djur eller visst slag av djur för den som

- 1. inte följer ett beslut som en kontrollmyndighet har meddelat enligt 26 § och som är av väsentlig betydelse från djurskyddssynpunkt,*
- 2. allvarligt har försummat tillsynen eller vården av ett djur,*
- 3. har misshandlat ett djur,*
- 4. har dömts för djurplågeri enligt 16 kap. 13 § brottsbalken, eller*
- 5. vid upprepade tillfällen dömts för brott enligt 36 eller 36 a §djurskyddslagen eller vid upprepade tillfällen varit föremål för beslut enligt 26 §.*

Förbud ska inte meddelas, om det är uppenbart att ett upprepande inte kommer att inträffa.

Om den mot vilken förbudet riktas är ägare av djuret, får länsstyrelsen dessutom ålägga honom att göra sig av med det och förbjuda honom att skaffa djur överhuvudtaget eller ett visst slag av djur.

5.10.1 Förtydligande kring de förbudsgrundande kriterierna

1. inte följer ett beslut som en kontrollmyndighet har meddelat enligt av 26 § och som är av väsentlig betydelse från djurskyddssynpunkt.

Om kontrollmyndigheten har beslutat att förelägga om eller förbjuda något som är av väsentlig betydelse från djurskyddssynpunkt och djurhållaren inte följer beslutet så räcker det alltså med ett beslut för att förbudsprövning ska inledas. För att avgöra vad som är av väsentlig betydelse från djurskyddssynpunkt kan man pröva några olika aspekter. Om kravet finns i lag eller förordning så är det ett starkt tecken på att det har ansetts vara av så väsentlig betydelse från djurskyddssynpunkt att riksdag eller regering har sett behov av att besluta om kravet.

En annan bedömningsgrund kan vara att det innebär stor risk för allvarliga konsekvenser från djurskyddssynpunkt om beslutet inte följs. Djur behöver inte ha drabbats av lidande på grund av att djurhållaren inte har följt beslutet, det är tillräckligt att djuren utsätts för en oacceptabel risk att för lidande om beslutet inte följs.

2. allvarligt har försummat tillsynen eller vården av ett djur.

I det här fallet har djurhållaren utsatt ett djur för lidande. Oftast är det saker som djurhållaren inte har gjort. Det kan röra sig om att djurhållaren inte har

- gett ett djur nödvändig vård enligt 9 § djurskyddslagen,
- verkat hovar eller klövar på så lång tid att de har förvuxit kraftigt med stort lidande till följd,
- gödslat ut på så lång tid att djuren stått i en eller flera decimeter djup gödselgegga,
- utfodrat djuret, eller
- gett djuret vatten,

Det kan också röra sig om att djurhållaren har

- hållit djuret i så dålig miljö att det har utsatts för kraftig kyla, eller haft en genomblöt eller helt oisolerad liggplats i kyla (t.ex. hund som fryser ihjäl eller får kraftigt nedsatt allmäntillstånd i dålig hundkoja), eller
- låtit djuren gå i så dålig miljö att djuren i besättningen generellt har ett mycket utbredd och kraftigt gödselpansar

Allmänt kan sägas att enstaka kraftiga försummelse enligt denna punkt bör leda till förbudsprövning, t.ex. om ett djur har svultit eller törstat ihjäl, eller om hov- eller klövvården är så kraftigt eftersatt att det innebär ett lidande för djuret. Om försummelse inte är lika kraftiga, t.ex. måttlig underutfodring, något mindre kraftigt förvuxna hovar eller klövar, eller bristande utgödsling och renhållning så får man väga in en tidsaspekt eller se om försummelse av liknande art har skett tidigare. Det är svårt att ge någon generell riktlinje.

3. har misshandlat ett djur.

Det finns ingen fastställd definition för vad som är misshandel av ett djur. En jämförelse med 3 kap. 5 och 6 §§ brottsbalken bör dock kunna göras. Observera att det är en jämförelse för att få vägledning om hur samhället bedömer misshandel. De aktuella paragraferna gäller naturligtvis inte för misshandel av djur.

5 § Den som tillfogar en annan person kroppsskada, sjukdom eller smärta eller försätter honom eller henne i vanmakt eller något annat sådant tillstånd, döms för misshandel till fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, till böter eller fängelse i högst sex månader.

6 § Är brott som i 5 § sägs att anse som grovt, ska för grov misshandel dömas till fängelse, lägst ett och högst tio år.

Vid bedömande huruvida brottet är grovt ska särskilt beaktas, om gärningen var livsfarlig eller om gärningsmannen tillfogat svår kroppsskada eller allvarlig sjukdom eller eljest visat särskild hänsynslöshet eller råhet.

Jordbruksverkets bedömning är att samma kriterier för misshandel bör gälla för misshandel av djur som för misshandel av människa. Eftersom det i vissa fall kan vara svårt att bevisa att ett djur har utsatts för smärta, vanmakt eller något annat sådant tillstånd kommer de lindrigaste misshandelsfallen enligt ovanstående definition inte bli föremål för en förbudsprövning, sannolikt kommer de flesta sådana fall inte ens att upptäckas. Däremot anser verket att om en person har tillfogat djuret en synlig skada så kan det bedömas vara misshandel. Detta gäller även t.ex. om en häst genom slag med spö har tillfogats svullnad i huden som kvarstår relativt kort tid efter slagen. För övrigt får länsstyrelsen göra en bedömning mot bakgrund av omständigheterna i ärendet jämfört med formuleringarna i 3 kap. 5 och 6 §§ brottsbalken.

4. har dömts för djurplågeri enligt 16 kap. 13 § brottsbalken

En lagakraftvunnen fällande dom för djurplågeri ska leda till förbud enligt denna punkt.

5. vid upprepade tillfällen dömts för brott enligt 36 eller 36 a § eller vid upprepade tillfällen varit föremål för beslut enligt 26 §.

Bedömningen av om förbud ska meddelas enligt punkt 5 kan väcka många frågor.

Någon domstolspraxis för hur denna punkt ska tillämpas finns ännu inte. Upprepade tillfällen får anses innebära minst tre tillfällen.

Strafförelägganden skickas inte till Jordbruksverket för kännedom och kommer därför inte med automatik till länsstyrelsen. Däremot räknas ett strafföreläggande som att personen har dömts för brott enligt 36 eller 36 a §.

Beslut enligt 26 §, alltså förbud eller föreläggande, räknas antalsmässigt på samma sätt som domarna, alltså minst tre. Förarbetena till ändringen av paragrafen är tydlig, även förelägganden och förbud som avser företeelser som inte är av så allvarlig art ska räknas in. Om djurhållaren har åtgärdat de brister som föranledde föreläggandet eller förbudet saknar betydelse för bedömningen.

5.10.2 Tidsaspekter

Det finns i dagsläget ingen enhetlig praxis för hur gamla beslut som ska tas med i bedömningen. Bestämmelsen trädde i kraft den 1 januari 2003. Detta datum har därför varit en naturlig brytpunkt eftersom det skulle innebära att djurhållaren drabbades av retroaktiv lagtillämpning om hänsyn skulle tas till förelägganden från tiden före bestämmelsens ikraftträdande. År 2003 blir dock alltmer avlägset. En rimlig gräns är att beslut som är äldre än tio år inte räknas in i summan.

5.10.3 När ska förbud inte meddelas

Förbud ska inte meddelas, om det är uppenbart att ett upprepande inte kommer att inträffa.

Denna bedömning görs utifrån orsakerna till det inträffade. Om bristande omvårdnad av djur beror på tillfällig allvarlig sjukdom som vederbörande tillfrisknat ifrån kan det vara uppenbart att ett upprepande inte kommer att ske.

Observera att 29 § i likhet med 31 och 32 §§ är tvingande för länsstyrelsen. Om paragrafens kriterier är uppfyllda **ska** länsstyrelsen besluta enligt paragrafen.

5.10.4 Giltighetstid m.m.

När en dom om djurplågeri eller brott mot djurskyddslagen meddelats skickas den till Jordbruksverket. Jordbruksverket skickar sedan ut den till länsstyrelsen. En djurförbudsprövning görs alltid efter en djurplågeridom om ett djurförbud inte redan beslutats.

Ett förbud att ha hand om djur är inte att betrakta som ett straff. Det är en åtgärd för att förhindra att fler djur utsätts för lidande. I de flesta fall är det därför lämpligt att ange att beslutet gäller tillsvidare. Om någon meddelas förbud att ha hand om djur för att de t. ex. misshandlat djur, eller någon annan straffbar handling enligt djurskyddslagen, ska även en åtalsanmälan för djurplågeri lämnas till åklagaren (24 b § djurskyddslagen).

I vissa fall kan ett förbud tills vidare få oproportionerliga konsekvenser för den enskilde vid en jämförelse mellan orsaken till förbudet och den verkan det får. Detta får dock inte påverka bedömningen huruvida personen ska beläggas med förbud eller inte. Den bedömning som ska göras är om det är uppenbart att ett upprepande inte kommer att inträffa. Om länsstyrelsen kommer fram till att förbud ska meddelas så kan ett tidsbegränsat förbud beslutas.

Exempel: En travtränare/kusk döms för djurplågeri när denne har drivit hästen så hårt med körspö att det har bedömts vara misshandel. Ett förbud tills vidare (i praktiken yrkesförbud) bedöms vara oproportionerligt i jämförelse med spödrivningens allvarlighet. Ett förbud på en eller flera månader verkar däremot i lagens anda. Dels förebyggs djurs lidande genom att kusken inte får möjlighet att piska någon häst i motsvarande situation under förbudstiden, dels bör förbudet verka avskräckande mot att upprepa brottet när förbudstiden är över. Jmf t. ex. med en tidsbegränsad körkortsindragning efter en taxiförarens allvarliga fortkörning med bil.

5.10.5 Förbudsbeslutets innehåll

Det måste anges vilket eller vilka djurslag som omfattas av beslutet. Det kan till exempel vara hästar eller klövbärande djur. Anges endast ”djur” omfattar förbudet alla slags djur. Det framgår inte helt klart av paragrafen vad som avses med ”slag av djur”. Enligt Jordbruksverkets bedömning kan det i vissa fall finnas skäl att exempelvis förbjuda en person att ha hand om mjölkkor men ändå tillåta denne att ha hand om andra nötkreatur.

Länsstyrelsen kan inte begränsa antalet djur som en djurägare får ha med stöd av bestämmelserna i 29 § djurskyddslagen. Begränsning av antalet djur ska beslutas med stöd av 26 § djurskyddslagen.

Om den mot vilket beslutet är riktat har djur som omfattas av förbudet kan länsstyrelsen ålägga personen att göra sig av med djuren. Detta är lämpligt när man bedömer att djurägaren själv klarar att göra sig av med dem. Eftersom den ekonomiska skadan i regel blir minst om han/hon får avyttra djuren själv bör detta ske i första hand. Om någon åläggs att göra sig av med djur är det viktigt att ange inom vilket tid djuren ska avyttras. Detta kan uttryckas antingen med ett specifikt datum eller senast en viss tid efter den dag vederbörande tagit del av beslutet. När tidpunkten för avyttrande ska bestämmas kan hänsyn tas till bl a hur lång tid som är rimlig för att kunna avyttra djuren, vilken typ av brister som legat till grund för beslutet och säsongsmässiga faktorer. Till exempel kan en djurhållare vid brister i stallmiljön få tid på sig att avyttra djuren fram till dess att stallperioden börjar. Om djuren är utsatta för lidande eller djurägaren inte bedöms själv kunna avveckla djurhållningen bör ett beslut om omhändertagande enligt 31 § djurskyddslagen övervägas i samband med förbudsbeslutet.

5.10.6 Ska förbudet gälla alla djurslag?

För att avgöra om ett förbud ska gälla ett eller flera djurslag eller alla djur kan man se till vilka skäl som finns till förbudet och vilken risk som finns att djur i djurhållarens vård utsätts för lidande i framtiden. Är skälen kopplade till ett djurslag eller typ av djur kan förbudet begränsas till att gälla endast dessa. Exempel: En djurhållare som inte har fysisk möjlighet, t.ex. p.g.a. ålder, att ta hand om lantbruksdjur – och därför har misskött dem – kan kanske samtidigt ha tagit mycket väl hand om ett mindre sällskapsdjur, och även i framtiden förväntas ta väl hand om det. Ett beslut kan då omfatta t.ex. hov- och klövbärande djur. Förbud att ha hand om djur med undantag för exempelvis hund är också en möjlighet. Om man vill begränsa antalet hundar ska förbudet enligt 29 § djurskyddslagen kompletteras med ett förbud enligt 26 § samma lag att hålla fler än x hundar. Någon som däremot har visat totalt avsaknad av respekt för djur, t.ex. grovt plågat ett djur, bör förbjudas att ha hand om djur överhuvudtaget.

5.10.7 Vad innebär ett förbud enligt 29 § djurskyddslagen?

Ett förbud att ha hand om djur innebär att man överhuvudtaget inte får befatta sig med djur. Man får till exempel inte äga, sköta, transportera, bedöva eller avbloda levande djur. Det innebär att den som är förbjuden att ha hand om djur kan arbeta t.ex. på ett slakteri, men inte med någon arbetsuppgift som innebär kontakt med levande djur. Som tidigare nämnts framgår av prop. 1987/88 sid. 97 att för att någon ska anses ha gjort sig av med ett djur i samband med att någon efter ett förbud ålagts göra sig av med djur krävs att han inte längre har djuret i sin omedelbara närhet t. ex. i sin bostad eller på en fastighet som han äger eller brukar. Att överlåta djuren till någon annan är således inte tillräckligt om inte djuren också avlägsnas så att den faktiska kontakten med dem upphör. Av samma proposition, sid. 47, framgår att om en person med djurförbud sköter någon annans djur och denne känner till djurförbudet kan det jämföras med att ägaren själv har anskaffat djur i strid mot ett förbud och det kan därför finnas skäl att omhänderta djuren.

Hur man ska bedöma sällskapsdjur i bostad kan diskuteras. Enligt Jordbruksverkets bedömning är det oproportionerligt att kräva av en person att göra sig av med sitt sällskapsdjur därför att någon i hushållet har förbud att ha hand om det djurslaget. Däremot får inte den förbjudne befatta sig med djuret, alltså inte mata eller rasta exempelvis en hund. En person med djurförbud kan alltså inte passa hunden om resten av familjen reser bort.

5.10.8 Prövning av gällande djurförbud

Den som är föremål för ett förbud kan begära att länsstyrelsen prövar om det kan ändras. Om den berördes förutsättningar på ett avsevärt och bestående vis förändras kan länsstyrelsen besluta att förbudet inte längre ska gälla, helt eller delvis. Om de förhållanden som ledde till förbudet inte längre föreligger kan en ändring bli aktuell.

Exempel: En person får förbud tills vidare att ha hand om hov- och klövbärande djur eftersom dennes grava alkoholmissbruk lett till att personen under en period varit oförmögen att sköta djuren enligt djurskyddslagstiftningens krav. Efter ett par år har personen gått med i en nykterhetsrörelse och kan göra sannolikt att livssituationen nu är sådan att djurskötsel bör klaras utan problem. Länsstyrelsen kan då i ett nytt beslut ändra förbudsbeslutet enligt 29 § djurskyddslagen så att det antingen hävs helt eller hävs för något eller några djurslag, allt beroende på omständigheterna i det aktuella fallet. Det är vanligt att i ändringsbeslutet även besluta om en antalsbegränsning eller annan restriktion för att personen med en begränsad djurhållning ska kunna visa att denne klarar av att ha hand om djur.

Del IV Anmälan av misstanke om brott

Ett brott är en gärning, eller en underlåtenhet, som kan leda till ett straff. Regler om straff för brott mot djurskyddslagstiftningen finns i 36, 36 a och 37 §§ i djurskyddslagen. För att en gärning ska vara brottslig krävs antingen uppsåt eller oaktsamhet hos gärningsmannen. Uppsåt betyder i princip att man begår gärningen avsiktligt. Om en gärning är att anse som ringa, alltså bagatellartad, ska gärningsmannen inte åtalas och dömas. Det är bara fysiska personer som kan straffas enligt dessa regler i djurskyddslagen, alltså inte juridiska personer, dvs. bolag och föreningar.

De straffbelagda lagrummen är uppräknade i 36 § djurskyddslagen:

- brott mot 3, 5, 6, 8-11, 13, 14, 16-19 a eller 21 § lagen,
- brott mot en föreskrift eller ett beslut som har meddelats med stöd av lagen,
- underlåtenhet att följa ett sådant föreläggande eller brott mot ett sådant förbud som avses i 29 §

samt i 36 a § djurskyddslagen:

- brott mot skyldigheter, villkor eller förbud som finns i EG-förordningar ("EG-bestämmelser") som kompletteras av djurskyddslagen.

En begränsning finns i 37 § djurskyddslagen. Om ett vitesföreläggande eller ett vitesförbud har överträtts ska straffansvar enligt djurskyddslagen inte åläggas för en gärning som omfattas av föreläggandet eller förbudet. Viktigt att tänka på är dock att åtal avser redan begångna gärningar medan förelägganden och förbud avser framtiden. Detta innebär att man vid en och samma tidpunkt kan åtalsanmäla en händelse som varit och förlägga djurägaren att inte upprepa händelsen.

Om djur har varit utsatta för lidande ska det även övervägas om djuret har varit offer för djurplågeri enligt 16 kap. 13 § brottsbalken.

Den omständigheten att kontrollmyndigheten gör en åtalsanmälan minskar i allmänhet inte behovet av att vidta administrativa kontrollåtgärder för framtiden. Det kan tvärtom vara så att sådana åtgärder kan innebära en bekräftelse för rättsväsendet på att myndigheten ser allvarligt på det som har inträffat.

6.1 SKYLDIGHET ATT ÅTALSANMÄLA

Av djurskyddslagen framgår att kontrollmyndigheterna ska verka för att överträdelser av lagen, av de föreskrifter eller beslut som meddelats med stöd av lagen eller av de EG-bestämmelser, som kompletteras av lagen, beivras (24 b § djurskyddslagen). Länsstyrelsen är skyldig att göra åtalsanmälan om

myndigheten vid kontroll har iakttagit objektiva omständigheter om överträdelser mot djurskyddslagstiftningen. Frågan om det inträffade skett uppsåtligen (med vilje) eller av oaktsamhet ska kontrollmyndigheterna inte bedöma. Det är en uppgift för rättsväsendet. Däremot ska eventuella bevis om det subjektiva rekvisitet sparas och överlämnas till åklagaren tillsammans med övrigt underlag i ärendet, t ex obduktionsutlåtande.

6.2 FÖRUNDERSÖKNING OCH RÄTTEGÅNG

Om åklagaren väljer att gå vidare med det anmälda brottet inleds förundersökning enligt rättegångsbalken. Då hålls regelmässigt förhör med berörda personer, i första hand den anmälda, vittnen och andra upplysningspersoner. Det betyder att personer vid den anmälade myndigheten under förundersökningen kan tillfrågas om upplysningar och bedömningar. Förundersökningen leder fram till ett beslut som kan vara att ärendet avskrivs, att strafföreläggande utfärdas eller att åtal väcks vid tingsrätten.

Till förhandlingen vid tingsrätten kan någon person kallas från kontrollmyndigheten att vittna i målet.

6.3 ÖVERPRÖVNING AV AVSKRIVNINGSBESLUT

Åklagare eller polis kan alltså av olika skäl avskriva en åtalsanmälan. Det händer också att det först beslutas att förundersökning ska inledas, men att den sedan läggs ner eller att det på något annat stadium bestäms att åtal inte ska väckas. Sådana beslut kan bli föremål för överprövning.

Begäran om överprövning av åklagarens beslut bör göras så fort som möjligt. Rätten att begära överprövning av ett beslut begränsas dock inte av någon särskild tidsfrist.

Del V Vidare läsning

Mer att läsa om bl.a. inkommande handlingar, handläggning av beslut, kommunicering, partsinsyn, beslut, ändring av beslut, offentlighet och sekretess samt åtalsanmälan finns i:

- Förvaltningshandbok för länsstyrelser, finns tillgänglig via Internet för alla länsstyrelser
- Hellners och Malmqvist, Förvaltningslagen med kommentarer, 2007
- Strömberg och Lundell, Allmän förvaltningsrätt, 2006
- Regner m fl., Sekretesslagen, en kommentar, Senast uppdaterad 2008

Mer att läsa om speciallagstiftningen finns i:

- Lavin, Viteslagstiftningen - en kommentar, 1989
- Proposition om djurskyddslag m.m. 1987/88:93 m fl propositioner
- Proposition om anpassningar till nya EG-bestämmelser om livsmedel, foder, djurhälsa, djurskydd och växtskydd m.m. 2005/06:128

Länkar till lagstiftning

www.riksdagen.se

<http://europa.eu.int/eur-lex/sv/>